

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Dokumentas viešai konsultacijai

Mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų iš klientų gautų lėšų apsaugos didinimas

2019

MOKĖJIMO IR ELEKTRONINIŲ PINIGŲ ĮSTAIGŲ IŠ KLIENTŲ GAUTŲ LĖŠŲ APSAUGOS DIDINIMAS

Dokumentas viešai konsultacijai

2019

Dalyvavimas viešoje konsultacijoje

Šios konsultacijos tikslas – sužinoti rinkos dalyvių ir kitų institucijų nuomonę dėl poreikio didinti elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų klientų lėšų apsaugą ir dėl galimų priemonių šiam tikslui pasiekti. Kviečiami dalyvauti visi suinteresuotieji asmenys: elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų, kredito įstaigų, vartotojų ir įmonių atstovai, rinkos ekspertai, akademikai, viešojo sektoriaus atstovai, VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“.

Viešos konsultacijos klausimai pateikiami kiekvienoje dokumento dalyje. Komentarai priimami lietuvių ir anglų kalbomis.

Jūsų nuomonė būtų vertingiausia, jeigu būtų aiškiai suformuluota ir argumentuota.

Atsakymus prašome siųsti el. paštu payments-strategy@lb.lt arba adresu: Totorių g. 4, LT-01121 Vilnius. Vieša konsultacija vyksta iki 2019 m. rugpjūčio 1 d.

Duomenų apsaugos politika

Viešos konsultacijos metu gauti respondentų asmens duomenys Lietuvos banke tvarkomi vadovaujantis Viešų konsultacijų metu gautų asmens duomenų tvarkymo Lietuvos banke tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos banko valdybos pirmininko 2016 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. V 2016/(1.7-260603)-02-108 „Dėl Viešų konsultacijų metu gautų asmens duomenų tvarkymo Lietuvos banke tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Renkamų duomenų valdytojas yra Lietuvos bankas (juridinio asmens kodas 188607684, Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius).

Renkami ir tvarkomi šie asmens duomenys: respondento vardas ir pavardė, kontaktiniai duomenys: telefono numeris, adresas arba elektroninio pašto adresas, atsakymai į viešos konsultacijos metu užduotus klausimus, kiti respondento sprendimu pateikti duomenys.

Lietuvos bankas viešai paskelbs gautus individualių respondentų atsakymus kartu su jų pavadinimais, kai respondentas yra juridinis asmuo, arba nuasmenintus atsakymus, kai respondentas yra fizinis asmuo. Respondentas turi teisę nesutikti, kad jo atsakymai, komentarai ir nuomonės ar pateikiama konfidenciali informacija būtų paskelbta viešai, jei tai prieštarautų teisėtiems respondento interesams. Respondentas, nesutinkantis, jog jo duomenys ar tam tikra pateikta informacija būtų paskelbti viešai, tai turi nurodyti pateikdamas prašymą. Tokiu atveju respondento atsakymai ar nurodyta neskelbtina informacija nebus paskelbti, tačiau bus įvertinti, kaip ir kitų respondentų atsakymai.

Jei turite klausimų dėl dalyvavimo viešoje konsultacijoje, galite kreiptis el. paštu payments-strategy@lb.lt.

Santrumpos

EPI	elektroninių pinigų įstaiga
MĮ	mokėjimo įstaiga
VĮ IID	VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“
VP	vertybiniai popieriai
Indėlių draudimo įstatymas	Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas
CK	Civilinis kodeksas

Turinys

Įvadas.....	5
EPĮ / MĮ klientų lėšų apsaugos būdai ir kylančios rizikos	6
GALIMOS NACIONALINĖS PRIEMONĖS DĖL EPĮ / MĮ KLIENTŲ LĖŠŲ APSAUGOS DIDINIMO	7
Lėšų laikymo Lietuvos banke galimybė	7
Lėšų laikymo Lietuvos banke galimybė (mokėjimo sistemos kontekste)	8
Lėšų laikymo sąskaitoje Lietuvos banke galimybės panaudojimo išplėtimas.....	8
Reikalavimai dėl lėšų diversifikavimo, investavimo galimybės išnaudojimas	9
Specializuoto banko galimybė.....	10
EPĮ / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, įtraukimas į indėlių draudimo sistemą	11
Draudimas, kai numatyta maksimali draudimo išmoka, taikoma kiekvienam EPĮ / MĮ klientui	12
Draudimas, kai numatyta maksimali draudimo išmoka taikoma vienai EPĮ / MĮ, neatsižvelgiant į klientų skaičių.....	13
Specialus klientų lėšų sąskaitos statusas, įtvirtinant lėšų neliečiamumą (apsaugą nuo praradimo) bankrutavus kredito įstaigai (patikėjimo indėlis)	14
EPĮ / MĮ KLIENTŲ APSAUGOS DIDINIMO ALTERNATYVOS ES MASTU	16
EPĮ / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, prilyginimas apdraustiesiems indėliams pagal indėlių draudimo reikalavimus	16
Mokėjimų banko koncepcijos įtvirtinimas	17

ĮVADAS

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų (EPI / MĮ) sektorius auga ir jų vaidmuo mokėjimų rinkoje vis didėja. EPI / MĮ vis aktyviau konkuruoja teikdamos paslaugas, kurios tradiciškai laikomos bankų verslu, – pervedimai užsienio valiuta, mokėjimo kortelių išleidimas ir gautų mokėjimų kortelėmis apdorojimas; rinkoje taip pat atsiranda naujų EPI / MĮ siūlomų paslaugų. Tai didina konkurenciją ir yra naudinga gyventojams ir įmonėms. Nors šios įstaigos konkuruoja su rinkos senbuviais bankais, vis dėlto kai kuriais svarbiais aspektais paslaugų teikimo galimybės skiriasi.

Vykdam mokėjimus neišvengiamai klientų lėšos yra laikomos mokėjimo paslaugų teikėjų atidarytose sąskaitose. Bankuose laikomi indėliai yra draudžiami indėlių draudimu, todėl gyventojai ir įmonės jaučiasi saugūs, žinodami, kad bankui tapus nemokiu, jie atgaus savo indėlius iki numatytos draudžiamos sumos. EPI / MĮ esančios klientų lėšos nėra draudžiamos kaip indėliai, tačiau yra numatyti kiti apsaugos būdai. Dėl to, kad lėšos EPI / MĮ nėra draudžiamos, gyventojai ir įmonės mažiau pasitiki jomis ir tai yra viena iš priežasčių, kodėl nesiryžtama aktyviau naudotis jų paslaugomis. EPI / MĮ taip pat yra priklausomos nuo kredito įstaigų veiklos. Kredito įstaigų nemokumo atveju EPI / MĮ gali patirti nuostolių, kurie galiausiai turėtų įtakos ir jų klientams.

Viena Lietuvos banko strateginių kryptių – kurti konkurencingą ir pažangią mokėjimų rinką Lietuvoje. Manome, kad siekiant didinti konkurenciją mokėjimų rinkoje pasitikėjimas mokėjimo paslaugų teikėjais yra svarbus veiksnys. Taikomas indėlių draudimas šiuo aspektu suteikia kredito įstaigoms pranašumą prieš EPI / MĮ. EPI / MĮ atstovai taip pat kelia klausimą dėl EPI / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, apsaugos didinimo kredito įstaigų nemokumo atveju. EPI / MĮ atstovų iniciatyva į darbo grupės finansinių technologijų industrijai Lietuvoje plėtoti parengtą Priemonių planą finansinių technologijų industrijos plėtrai Lietuvoje skatinti įtrauktas klausimas „Įvertinti galimybę peržiūrėti teisinę bazę, siekiant užtikrinti elektroninių pinigų turėtojų lėšų, perduotų elektroninių pinigų įstaigai, saugumą, kai kredito įstaiga tampa nemoki“.

Šiame dokumente apžvelgiama dabartinė situacija ir kylančios rizikos, taip pat analizuojamos priemonės, kurios padėtų padidinti EPI / MĮ iš klientų gautų lėšų apsaugą, taip pat ir pačių EPI / MĮ apsaugą esant kredito įstaigos, kurioje laikomos klientų lėšos, nemokumui. Viešos konsultacijos tikslas – gauti rinkos dalyvių ir kitų institucijų nuomonę dėl poreikio didinti EPI / MĮ klientų lėšų apsaugą ir galimų priemonių šiam tikslui pasiekti.

EPĮ / MĮ KLIENTŲ LĖŠŲ APSAUGOS BŪDAI IR KYLANČIOS RIZIKOS

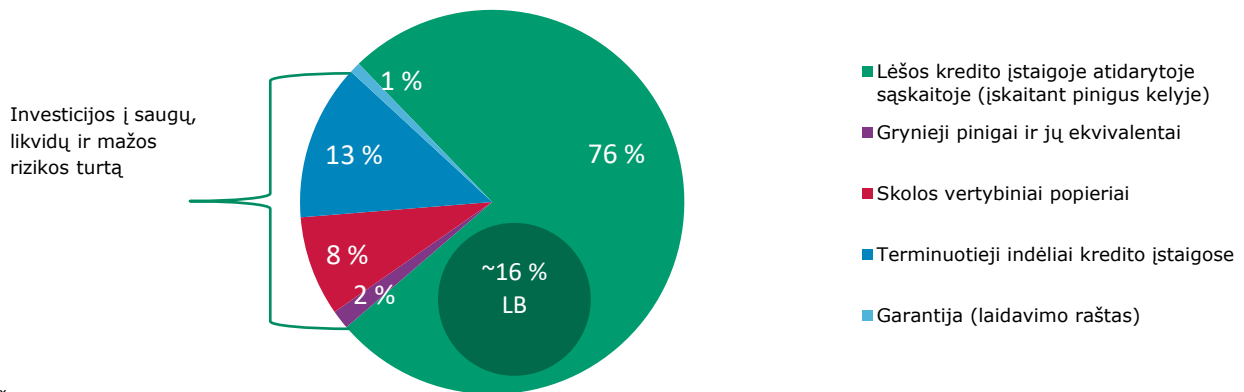
Elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatyme ir Mokėjimo įstaigų įstatyme numatyta, kad EPĮ / MĮ iš klientų gautas lėšas turi apsaugoti vienu iš 2 būdų:

1. klientų lėšas atskiriant nuo kitų lėšų ir jas laikant atskiroje sąskaitoje kredito įstaigoje arba investuojant į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą;
2. apdraudžiant iš klientų gautas lėšas, turint garantiją, laidavimo raštą.

Šios įstatymų nuostatos skirtos apsaugoti klientų lėšas EPĮ / MĮ bankroto atveju.

Lietuvos EPĮ / MĮ yra pasirinkusios pirmąjį lėšų apsaugos būdą ir didžioji iš klientų gautų lėšų suma laikoma atskiroje sąskaitoje kredito įstaigoje. Į šias lėšas negali būti nukreiptas išieškojimas pagal pačios EPĮ / MĮ įsipareigojimus. 2018 m. pab. duomenimis, 76 proc. iš klientų gautų lėšų EPĮ / MĮ laiko atskiroje sąskaitoje kredito įstaigoje (iš jų dalis laikoma Lietuvos banke), dar 13 proc. lėšų laikomos kaip terminuotieji indėliai kredito įstaigoje (viena iš investavimo į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą alternatyvų). Investicijos į vertybinius popierius sudaro 8 proc. klientų lėšų, o antrasis klientų lėšų apsaugos būdas (draudimas) yra praktiškai nenaudojamas.

1 pav. Lietuvos EPĮ / MĮ naudojami iš klientų gautų lėšų apsaugos būdai (2018 m. pab.)

Šaltinis: Lietuvos banko duomenys.

Galima išskirti kelias situacijas, susijusias su klientų lėšų praradimo rizika:

1. EPĮ / MĮ tinkamai atskiria iš klientų gautas lėšas ir laiko jas atskiroje sąskaitoje kredito įstaigoje arba apsaugo kitu įstatymuose numatytu būdu.

Jei EPĮ / MĮ taptų nemoki, į atskiroje sąskaitoje laikomas klientų lėšas negali būti nukreiptas išieškojimas pagal pačios EPĮ / MĮ įsipareigojimus. EPĮ / MĮ investicijos, įskaitant terminuotuosius indėlius, kaip ir lėšos kredito įstaigos sąskaitoje yra apsaugotos nuo praradimo EPĮ / MĮ bankroto atveju – EPĮ / MĮ turi sutartyse nurodyti, kad investuojamos klientų lėšos. Taigi, EPĮ / MĮ tapus nemokia, jos klientai atgautų visas savo lėšas ir nuostolių nepatirtų.

2. EPĮ / MĮ tinkamai atskiria iš klientų gautas lėšas ir laiko jas atskiroje sąskaitoje kredito įstaigoje, tačiau kredito įstaiga tampa nemoki.

Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme (toliau – Indėlių draudimo įstatymas) numatyta, kad finansų įstaigų indėliai nedraudžiami. Ši nuostata suprantama taip, kad kredito įstaigose EPĮ / MĮ vardu atidarytose sąskaitose esančios lėšos yra laikomos finansų įstaigos indėliu ir nėra indėlių draudimo objektas, nepriklausomai nuo to, ar EPĮ / MĮ laiko savo lėšas ar iš klientų gautas lėšas. Atsitikus draudžiamajam įvykiui (kredito įstaigos bankrotui) EPĮ / MĮ negauna draudimo išmokų, o yra įtraukiamos į bendrą kredito įstaigos kreditorių sąrašą.

Taigi, bankrutavus kredito įstaigai, kurioje EPI / MĮ laiko iš klientų gautas lėšas, EPI / MĮ patirtų nuostolį. Jei patiriamą nuostolį EPI / MĮ pajėgios padengti savomis lėšomis, jų klientai poveikio nepajus. Tačiau, jei EPI / MĮ nuosavų lėšų nepakanka, tai gali lemti ir pačių EPI / MĮ bankrotą. Tokiu atveju EPI / MĮ turto nepakaks visoms klientų lėšoms sugrąžinti, nuostolių patirtų ir EPI / MĮ klientai.

Pažymėtina, kad kitose ES valstybėse gali būti kitokia situacija dėl EPI / MĮ klientų lėšų kredito įstaigose draudimo.

3. EPI / MĮ netinkamai apsaugo klientų lėšas ir jas praranda, dėl to EPI / MĮ galiausiai bankrutuoja.

Jei EPI / MĮ numato nepakankamas rizikos valdymo priemonės ir netinkamai apsaugo klientų lėšas, klientų lėšos gali būti prarastos, pvz., dėl neatsakingų darbuotojų veiksmų lėšos yra išvaistomos. Jeigu EPI / MĮ neturi pakankamai nuosavų lėšų tokiems nuostoliams padengti, tai lems EPI / MĮ bankrotą. Kadangi klientų lėšos prarastos, EPI / MĮ klientai atgaus tik dalį lėšų arba, kraštutiniu atveju, gali prarasti ir visas savo lėšas, laikytas toje EPI / MĮ.

Atsižvelgiant į aprašytas situacijas, manome, kad galimos 2 tipų priemonės, didinančios EPI / MĮ klientų lėšų apsaugą: priemonės, nukreiptos į **EPI / MĮ klientų apsaugą**, ir priemonės, nukreiptos į pačių **EPI / MĮ apsaugos** didinimą.

EPI / MĮ klientų apsauga sustiprintų lėšų draudimas, kaip yra indėlių kredito įstaigose atveju. Kadangi EPI / MĮ klientų lėšų apsaugai numatyti kiti būdai (lėšų laikymas kredito įstaigose, investavimas į saugų, likvidų, mažos rizikos turtą arba privatus draudimas), papildomos nacionalinės priemonės, savo esme atitinkančios indėlių draudimą, būtų nesuderinamos su ES teise. Dėl to šiam klausimui spręsti reikalingos diskusijos ES lygiu.

Nacionaliniu lygiu galima koncentruotis į **EPI / MĮ apsaugos** didinimą. Galima sudaryti daugiau alternatyvų EPI / MĮ apsaugoti klientų lėšas ir sumažinti kredito įstaigų nemokumo poveikį.

Klausimai

1. Kokių dar, be minėtų, matote rizikų, susijusių su EPI / MĮ klientų lėšų apsauga?

GALIMOS NACIONALINĖS PRIEMONĖS DĖL EPI / MĮ KLIENTŲ LĖŠŲ APSAUGOS DIDINIMO

LĖŠŲ LAIKYMO LIETUVOS BANKE GALIMYBĖ

EPI / MĮ gali išnaudoti šiuo metu esančią galimybę naudotis Lietuvos banko mokėjimo sistemos CENTROLink paslaugomis ir tuo tikslu atsidaryti mokėjimo sąskaitą Lietuvos banke, šioje sąskaitoje laikyti iš klientų gautas lėšas.

Kita alternatyva – numatyti, kad bet kuri Lietuvos EPI / MĮ gali atidaryti sąskaitą Lietuvos banke, nesiejant šios galimybės su naudojimusi mokėjimo sistemos paslaugomis. Numatomi tam tikri apribojimai:

- **sąskaitoje leidžiama laikyti tik iš klientų gautas lėšas (neleidžiama laikyti savų EPI / MĮ lėšų);**
- **leidžiama vykdyti tik lėšų likučio / likvidumo valdymo operacijas.**

Pagal Elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymo ir Mokėjimo įstaigų įstatymo pakeitimus, įsigaliojusius 2018 m. rugpjūčio 1 d., EPI / MĮ iš klientų gautos lėšos, įgyvendinant pirmą klientų lėšų apsaugos būdą, taip pat gali būti laikomos atskiroje sąskaitoje, atidarytoje Lietuvos banke ar kitos valstybės

narės centriniame banke. Centriniame banke laikomos lėšos yra saugios ir nėra rizikos jas prarasti. Šiuo metu galimybė EPĮ / MĮ klientų lėšas laikyti Lietuvos banke įgyvendinama tik naudojantis Lietuvos banko valdomos mokėjimo sistemos paslaugomis, kitais atvejais EPĮ / MĮ neturi galimybės iš klientų gautų lėšų laikyti Lietuvos banke.

Lėšų laikymo Lietuvos banke galimybė (mokėjimo sistemos kontekste)

EPĮ / MĮ, kurios naudojasi Lietuvos banko valdomos sistemos CENTROLink paslaugomis kaip ABIC turėtojos, mokėjimų vykdymo tikslais atsidaro sąskaitą Lietuvos banke. Šioje sąskaitoje EPĮ / MĮ gali laikyti iš klientų gautas lėšas ir laikoma, kad tai atitinka įstatymų reikalavimus dėl klientų lėšų apsaugos. Lietuvos bankas suteikia galimybę nurodyti, ar lėšos sąskaitoje yra klientų lėšos, ar pačios EPĮ / MĮ lėšos.

CENTROLink paslaugomis aktualiausia naudotis toms EPĮ / MĮ, kurios teikia SEPA kredito pervedimų paslaugą arba SEPA momentinių kredito pervedimų (momentinių mokėjimų) paslaugą. Kitokias paslaugas teikiančioms EPĮ / MĮ nėra didelio poreikio naudotis CENTROLink paslaugomis. 2018 m. pabaigoje CENTROLink paslaugomis kaip ABIC turėtojos naudojosi 26 Lietuvos EPĮ / MĮ. Skirtingos EPĮ / MĮ nevienodai išnaudoja šią galimybę – dalis jų Lietuvos banke laiko reikšmingą savo klientų lėšų dalį, kitos – tik tiek, kiek reikia mokėjimams vykdyti CENTROLink sistemoje. Bendrai EPĮ / MĮ Lietuvos banke laiko sumą, kuri sudaro apie 16 proc. visų EPĮ / MĮ turimų klientų lėšų.

Šiuo metu galioja neigiamos palūkanos, tai reiškia, kad už lėšų likutį Lietuvos banke mokėjimo sistemos dalyviai turi mokėti palūkanas.

Lėšų laikymo Lietuvos banke galimybė (mokėjimo sistemos kontekste)

Privalumai	Trūkumai
Esamos priemonės naudojimas padidintų galimybę užtikrinti klientų lėšų apsaugą. EPĮ / MĮ, vykdančios kredito pervedimus eurais, turi galimybę tapti sistemos CENTROLink ABIC turėtojomis. Nereikia daryti jokių įstatymų pakeitimų.	Sąskaitą Lietuvos banke gali atsidaryti tik EPĮ / MĮ, kurios ketina naudotis sistemos CENTROLink paslaugomis kaip ABIC turėtojos. Kitos EPĮ / MĮ tokios teisės neturi. Prarandamos rinkoje gautinos palūkanos. Neigiamų palūkanų periodu EPĮ / MĮ turi mokėti Lietuvos bankui palūkanas už sąskaitoje laikomų lėšų likutį.

Lėšų laikymo sąskaitoje Lietuvos banke galimybės panaudojimo išplėtimas

Kita alternatyva – numatyti teisę bet kuriai Lietuvos EPĮ / MĮ atidaryti sąskaitą Lietuvos banke, nesiejant to su naudojimusi mokėjimo sistemos paslaugomis. Taip būtų užtikrinta galimybė visoms Lietuvoje įsteigtoms EPĮ / MĮ iš klientų gautas lėšas laikyti Lietuvos banke. Šiuo metu Lietuvos banko įstatymas suteikia teisę priimti EPĮ / MĮ lėšas į Lietuvos banke atidarytą sąskaitą tiek, kiek tai susiję su Lietuvos banko teikiama galimybe naudotis mokėjimo sistemos paslaugomis.

Norint įtvirtinti tokią galimybę reikėtų papildyti Lietuvos banko įstatymą, numatant, kad Lietuvos bankas turi teisę atidaryti sąskaitas EPĮ / MĮ, nesinaudojančioms mokėjimo sistemos paslaugomis. Vertinant tokio pakeitimo tikslą – apsaugoti EPĮ / MĮ klientų lėšas, manytina, kad tokios sąskaitos naudojimo aprėptis turėtų būti ribota ir skirta tik šiam konkrečiam tikslui, t. y. EPĮ / MĮ Lietuvos banke galėtų laikyti tik iš klientų gautas lėšas, tačiau neturėtų būti laikomos EPĮ / MĮ nuosavos lėšos.

EPĮ / MĮ, kurios naudojasi CENTROLink paslaugomis, gauna ir jų veiklai reikalingas mokėjimo paslaugas. Kai atsidaroma sąskaita, siekiant saugoti klientų lėšas, operacijos tokioje sąskaitoje turėtų būti ribojamos – sudaromos sąlygos tik lėšų likučio sąskaitoje valdymui, likvidumo pervedimams į EPĮ / MĮ sąskaitas kredito įstaigose vykdyti.

Galimybės atidaryti sąskaitą Lietuvos banke suteikimas ir sąskaitos administravimas lemtų Lietuvos banko išlaidas, dėl to būtų numatyta, kad už šią paslaugą būtų imamas atlyginimas. Kaip ir sąskaitos mokėjimo sistemoje panaudojimo atveju, taip pat svarbus neigiamų palūkanų aspektas.

Lėšų laikymo sąskaitoje Lietuvos banke galimybės panaudojimo išplėtimas

Privalumai	Trūkumai
Visos EPI / MĮ Lietuvoje turi vienodas galimybes atidaryti sąskaitą Lietuvos banke.	Prarandamos rinkoje gautinos palūkanos. Neigiamų palūkanų periodu EPI / MĮ turėtų mokėti Lietuvos bankui palūkanas už sąskaitoje laikomų lėšų likutį.
Lėšos, laikomos Lietuvos banke, yra saugios, nėra bankroto rizikos.	

Klausimai

2. Ar galimybė laikyti klientų lėšas Lietuvos banke visoms Lietuvos EPI / MĮ, įskaitant tas, kurioms neaktualu mokėjimo sistemos teikiamos paslaugos, pagerintų EPI / MĮ galimybes apsaugoti klientų lėšas (atsižvelgiant į tai, kad jos galėtų vykdyti tik likvidumo pervedimus)?
3. Kokių dar, be minėtų, matote lėšų laikymo Lietuvos banke privalumų ir trūkumų?

REIKALAVIMAI DĖL LĖŠŲ DIVERSIFIKAVIMO, INVESTAVIMO GALIMYBĖS IŠNAUDOJIMAS

Gali būti numatomi išsamesni reikalavimai EPI / MĮ (Lietuvos banko nutarimu) dėl iš klientų gautų lėšų diversifikavimo skirtingose kredito įstaigose ir dėl investavimo į saugų, likvidų, mažos rizikos turtą. Reikalavimų laikymasis padėtų geriau valdyti lėšų praradimo riziką.

EPI / MĮ taip pat galėtų aktyviau išnaudoti investavimo galimybę (kaip yra leidžiama pagal teisės aktus: investicijos į saugų, likvidų, mažos rizikos turtą), kuri sumažina riziką dėl lėšų praradimo bankrutavus kredito įstaigai.

Įstatymai leidžia ne tik laikyti atskirtas lėšas kredito įstaigose, bet ir investuoti jas į saugų, likvidų, mažos rizikos turtą. Ši galimybė detalizuota Lietuvos banko patvirtintuose Vidaus kontrolės, rizikos valdymo ir gautų lėšų apsaugos reikalavimuose elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigoms. Šiuo metu investavimo galimybė yra mažai išnaudota. 2018 m. pab. duomenimis, beveik ketvirtadalis lėšų laikomos investuotomis į saugų, likvidų mažos rizikos turtą, tačiau didžioji dalis „investicijų“ yra terminuotieji indėliai kredito įstaigose ir tik 8 proc. visų iš klientų gautų lėšų yra investuota į skolos vertybinius popierius (toliau – VP).

Vertybiniai popieriai, laikomi finansų maklerio įmonėje ar kredito įstaigoje, nėra prarandami finansų maklerio įmonės ar kredito įstaigos bankroto atveju, nuosavybė išlieka VP pirkėjui. Įvykus bankrotui, VP yra pervedami kitai institucijai, kuri gali saugoti kitų asmenų turimus VP. Atsižvelgiant į tai, kad kredito įstaigos bankroto atveju turtas VP forma yra labiau apsaugotas nei pinigai sąskaitoje, EPI / MĮ galėtų didesnę dalį iš klientų gautų lėšų investuoti į VP. EPI / MĮ turėtų atitinkamai įvertinti, kokią sumą gali investuoti, atsižvelgdamos į lėšų poreikį kasdienėje veikloje.

EPI / MĮ pagal teisės aktus yra įpareigtos imtis priemonių, užtikrinančių mokėjimo paslaugų vartotojų nuosavybės teisių apsaugą. Vidaus kontrolės, rizikos valdymo ir gautų lėšų apsaugos reikalavimuose elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigoms yra numatytas reikalavimas, kad EPI / MĮ turėtų veiksmingą rizikos valdymo sistemą, apimančią visų rizikos rūšių valdymo strategiją, limitų sistemą ir kt. Taip pat yra numatyti reikalavimai dėl investavimo rizikos mažinimo: turi būti vertinama ir stebima investuojamų lėšų rinkos rizika, ypač dėl užsienio valiutos kurso ir palūkanų normos rizikos, taip pat turi būti vertinama investuojamų lėšų koncentracijos pagal konkrečias koncentracijos rūšis rizika, taip pat yra nurodyti VP, į kuriuos galima investuoti.

Kadangi investavimo galimybė užtikrina didesnę klientų lėšų apsaugą kredito įstaigos nemokumo atveju, o tinkamas lėšų išskaidymas sumažina praradimo riziką, svarstyta numatyti išsamesnius iš klientų gautų lėšų apsaugos reikalavimus nei dabar galiojantys. Investuojant į VP kyla kitos rizikos, pvz., galimas investicijų vertės praradimas. Tačiau, tinkamai parinkus investicinį portfelį, sumažinama rizika dėl investicijų vertės praradimo ir suvaldoma likvidumo rizika klientams pareikalavus atsiimti savas lėšas. Reikalavimai turėtų apimti tiek klientų lėšų laikymą kredito įstaigose, tiek investavimą. Nujos nuostatos galėtų apimti reikalavimus:

- dėl koncentracijos pagal emitentą (įskaitant kredito įstaigas, kuriose laikomos klientų lėšos);
- dėl koncentracijos pagal emitentams nustatytus investavimo reitingus;
- dėl investicijų trukmės;
- dėl investavimo objekto;
- dėl klientų lėšų ir indėlių kredito įstaigose / VP valiutų atitikimo.

Kokia lėšų dalis gali būti investuojama ilgesniam laikui, priklauso nuo EPI / MI veiklos modelio, dėl to neturėtų būti nustatomas privalomas reikalavimas tam tikrą dalį klientų lėšų investuoti į VP. Tačiau „laisvos“ lėšos galėtų būti investuojamos į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą, kaip nustatyta Lietuvos banko reikalavimuose.

Reikalavimai dėl lėšų diversifikavimo, investavimo galimybės išnaudojimas

Privalumai	Trūkumai
Nereikia daryti jokių įstatymų pakeitimų, reikėtų pakeisti Lietuvos banko nutarimą.	Dėl skirtingų EPI / MI veiklos modelių jos turi skirtingą lėšų sumą, kurią gali investuoti ilgesniam laikui. Dėl to ne visoms EPI / MI aktuali investavimo galimybė.
VP laikymas užtikrina turto apsaugą kitų įstaigų, teikiančių VP saugojimo paslaugą, bankroto atveju.	EPI / MI trūksta profesinių žinių, kad galėtų tinkamai išnaudoti investavimo galimybę.
Diversifikavimas sumažina lėšų praradimo riziką ir mastą.	Investicijų vertės praradimo rizika nėra visiškai panaikinama.
	Yra paskatos EPI / MI prisiimti didesnę riziką.

Klausimai

4. Ar, Jūsų vertinimu, reikalingi išsamesni reikalavimai, kaip turėtų būti diversifikuojamos EPI / MI klientų lėšos, laikomos kredito įstaigose, reikalavimai dėl saugaus, likvidaus ir mažos rizikos turto, taip pat dėl kontrolės priemonių?
5. Kokių dar, be minėtų, matote privalumų ir trūkumų, susijusių su diversifikavimo ir investavimo reikalavimų nustatymu?
6. Kokie dar aspektai turėtų būti įvertinti nustatant reikalavimus dėl klientų lėšų diversifikavimo skirtingose kredito įstaigose ir investavimo?

SPECIALIZUOTO BANKO GALIMYBĖ

Didelės EPI, kurios akumuliuoja reikšmingas iš klientų gautų lėšų sumas, turi galimybę persikvalifikuoti į specializuotą banką.

2016 m. buvo priimti Bankų įstatymo pakeitimai, pagal kuriuos numatoma specializuoto banko steigimo galimybė. Specializuotas bankas yra laikomas banku, tačiau jam taikomi tam tikri apribojimai – specializuotas bankas negali teikti kai kurių rizikingesnių finansinių paslaugų, pvz., teikti investicinių paslaugų, valdyti investicinių ar pensijų fondų, vykdyti sutelktinio finansavimo bei tarpusavio skolinimosi platformų operatoriaus

veiklos, teikti tarpuskaitos paslaugų. Specializuotiems bankams taip pat numatytas mažesnis minimalus kapitalas – 1 mln. Eur.

EPI, kurios vykdo didelį skaičių mokėjimų ir jose atidarytose sąskaitose laikoma reikšminga klientų lėšų suma, veikla yra artima bankų veiklai, susijusiai su mokėjimais. Taigi, tokios EPI gali išnaudoti atsiradusią galimybę pakeisti savo EPI licenciją į specializuoto banko licenciją. Specializuotam bankui neaktualios įstatymų nuostatos, reikalaujančios atskirti iš klientų gautas lėšas. Gautos lėšos laikomos indėliais, kurie yra indėlių draudimo objektas.

1 mln. Eur nuosavo kapitalo poreikis didžiosioms EPI nebūtų didelis iššūkis. Kelios didžiausios EPI jau dabar turi nuosavo kapitalo, kurio dydis viršija nustatytą 1 mln. Eur reikalaujamą minimalų kapitalo dydį.

Specializuoto banko steigimas netinka mažoms EPI, nes licencijos pakeitimas reikalautų reikšmingų papildomų investicijų didinant savo kapitalą ir tai nebūtų proporcinga jų vykdomos veiklos apimčiai. Toks sprendimas taip pat nėra tinkamas MI. MI veikla orientuota į pervedimus ir jų atidarytose sąskaitose negali būti laikomos klientų lėšos ilgiau, nei reikia mokėjimo nurodymams įvykdyti. Nei viena MI neturi nuosavo kapitalo, artimo specializuoto banko minimaliam kapitalui.

EPI persikvalifikavus į specializuotą banką, reiktų pakeisti ir savo veiklos modelį. Specializuoti bankai privalėtų teikti kreditavimo paslaugą, kurios EPI neturi teisės teikti (išskyrus glaudžiai su mokėjimo paslaugų teikimu susijusį iki 12 mėn. trukmės kreditą, suteikiamą iš nuosavų arba skolintų lėšų). EPI / MI veikla yra orientuota į mokėjimo paslaugas, kreditavimo veikla gali būti nepatraukli – EPI / MI turėtų pasirengti naujus procesus, įvertinti su kreditavimu susijusias rizikas ir pan. Pažymėtina, kad, turint banko (t. y. ir specializuoto banko) licenciją, kreditavimo veikla yra privaloma. Jei dėl licencijos besikreipianti įstaiga neplanuoja teikti kreditavimo paslaugos, jai specializuoto banko licencija neišduodama. Dėl to ši alternatyva gali būti netinkama net ir didesnėms EPI, kurios turi pakankamai kapitalo, tačiau neplanuoja užsiimti kreditavimo veikla.

Specializuoto banko galimybė

Privalumai	Trūkumai
Didžiausioms EPI, kurios galėtų persikvalifikuoti į specializuotą banką, užtenka jų dabar faktiškai turimo kapitalo.	Specializuoto banko galimybė reiškia ir poreikį keisti veiklos modelį – turi būti teikiamos kreditavimo paslaugos.
Specializuotų bankų klientų lėšos patenka į indėlių draudimo sistemą, klientams suteikiama apsauga.	Specializuoto banko galimybė nėra tinkama mažoms EPI dėl reikšmingų kapitalo poreikio skirtumų, palyginti su dabartiniu poreikiu; taip pat netinkamas sprendimas MI.

Klausimai

7. Kaip vertinate galimybę didžiausioms EPI persikvalifikuoti į specializuotą banką?

EPI / MI KLIENTŲ LĖŠŲ, LAIKOMŲ KREDITO ĮSTAIGOSE, ĮTRAUKIMAS Į INDĖLIŲ DRAUDIMO SISTEMĄ

Gali būti nustatoma, kad EPI / MI iš klientų gautos lėšos, kurios laikomos kredito įstaigose, yra įtraukiamos į indėlių draudimo sistemą, numatant, kad Indėlių draudimo įstatyme numatyta maksimali draudimo išmoka yra taikoma:

- **EPI / MI, neatsižvelgiant į tai, kad saugomos daugelio EPI / MI klientų lėšos; arba**
- **kiekvienam EPI / MI klientui.**

Šiuo metu EPI / MI kredito įstaigų sąskaitose laikomos lėšos nėra laikomos apdraustaisiais indėliais – kredito įstaigos nemoka draudimo įmokų nuo šių lėšų, o atsitikus draudžiamajam įvykiui (bankrotui) EPI / MI, kurių klientų lėšos laikomos kredito įstaigose, negauna draudimo išmokų. Dėl to, siekiant padidinti klientų lėšų apsaugą, svarstytinas EPI / MI kredito įstaigose laikomų klientų lėšų įtraukimas į indėlių draudimo sistemą.

Direktyvoje dėl indėlių draudimo (kuri įgyvendinta Indėlių draudimo įstatyme) nustatyta, kad finansų įstaigų indėliai nėra draudžiami. Vis dėlto direktyvoje nėra aiškiai nurodyta, ar draudimo objektas nėra tik pačios finansų įstaigos lėšos, ar taip pat ir jos vardu atidarytoje sąskaitoje laikomos iš klientų gautos lėšos.

Indėlių draudimas skirtas finansų įstaigų klientams – gyventojams ir įmonėms – apsaugoti nuo turimų lėšų praradimo bankrutavus kredito įstaigai. Kadangi EPI / MI sąskaitose kredito įstaigose yra saugomi klientų pinigai, jų įtraukimas į indėlių draudimo sistemą yra suderinamas su bendra indėlių draudimo idėja. Be to, direktyvoje numatyta, kad tais atvejais, kai indėlininkas neturi absoliučios teisės į sąskaitoje esančias sumas, garantija taikoma tam asmeniui, kuris turi absoliučią teisę.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje veikiantys užsienio bankų filialai indėlius draudžia pagal kredito įstaigos buveinės valstybės (t. y. šalies, kur yra pagrindinė buveinė) reikalavimus ir įmokas moka tos šalies indėlių draudimo įstaigai. Atitinkamai, filialuose laikomų EPI / MI klientų lėšų draudimo klausimai būtų sprendžiami pagal filialą įsteigusios kredito įstaigos buveinės EEE valstybės įstatymus ir Lietuvos teisės aktų pakeitimai, susiję su indėlių draudimu, negalėtų Lietuvoje veikiantiems užsienio kredito įstaigų filialams. Lietuvoje daugėja filialų, 2019 m. pradžioje du bankai buvo reorganizuoti į filialus.

Svarstytinis 2 įtraukimo į indėlių draudimo sistemą alternatyvos. Nustatyti, kad Indėlių draudimo įstatyme numatyta maksimali draudimo išmoka taikoma:

- kiekvieno EPI / MI kliento atžvilgiu; arba
- EPI / MI, neatsižvelgiant į jų klientų skaičių ir saugomų lėšų sumą.

Draudimas, kai numatyta maksimali draudimo išmoka, taikoma kiekvienam EPI / MI klientui

Skirtingai nuo įprastų kredito įstaigos indėlininkų (gyventojų ar įmonių), EPI / MI sąskaitoje kredito įstaigoje yra laikomos daugelio klientų lėšos. Indėlių draudimo įstatyme nustatyta depozitinės sąskaitos sąvoka ir numatyta, kad joje laikomi indėliai yra draudžiami. Kai lėšos laikomos depozitinėje sąskaitoje, kiekvieno subjekto lėšos laikomos atskiru apdraustuoju indėliu. Pagal depozitinės sąskaitos apibrėžimą tokiose sąskaitose lėšos yra laikomos įstatymų nustatytais atvejais. EPI / MI atskirtos sąskaitos, kuriose laikomos klientų lėšos, nėra laikomos tinkamu drausti indėliu pagal Indėlių draudimo įstatymą.

Norint maksimaliai įtraukti EPI / MI klientų lėšas į indėlių draudimo sistemą, galima būtų taikyti analogišką sprendimą kaip depozitinių sąskaitų atveju. Indėlių draudimo įstatyme numatyta, kad asmuo, atidaręs depozitinę sąskaitą, bet kuriuo momentu turi pateikti kredito įstaigai arba VI „Indėlių ir investicijų draudimas“ (toliau – VI IID) informaciją apie kiekvienam indėlininkui priklausančias lėšas. Kai EPI / MI klientų lėšas laiko keliose kredito įstaigose, nėra aišku, kurio EPI / MI kliento ir kokia suma konkrečiu momentu yra laikoma konkrečioje kredito įstaigoje. Tokiu atveju EPI / MI turėtų turėti priemones, kad galėtų pateikti informaciją apie kiekvieno konkretaus kliento lėšas, kai to paprašoma. Laikantis Indėlių draudimo įstatymo principo, taip pat turėtų būti užtikrinta, kad esant draudžiamajam įvykiui draudimo išmoka neturėtų dengti lėšų, kurios nėra draudžiamos indėlių draudimu (pvz., kitų finansų įstaigų likučiai EPI / MI), praradimo. Taigi, informacija apie tokias lėšas taip pat turi būti identifikuojama.

EPI / MI, esant poreikiui pateikti išsamią informaciją, turės tikslingai priskirti dalį klientų konkrečiai kredito įstaigai. Reikalauti, kad EPI / MI kiekvienu momentu turėtų aiškų kliento lėšų priskyrimą konkrečiai kredito įstaigai, būtų neproporcinga. Taip pat, nenustačius jokių principų, įvykus draudžiamajam įvykiui gali kilti paskatos tikslingai priskirti klientus konkrečiai kredito įstaigai taip, kad kuo daugiau lėšų patektų į „apdraustojo indėlio“ sąvoką. Siekiant to išvengti, galima numatyti principus, kaip tos lėšos turėtų būti skirstomos. Pvz., kiekvieno EPI / MI kliento lėšos priskiriamos kiekvienai kredito įstaigai, kurioje EPI / MI laiko klientų lėšas, proporcingai visų EPI / MI klientų lėšų paskirstymui tarp skirtingų kredito įstaigų.

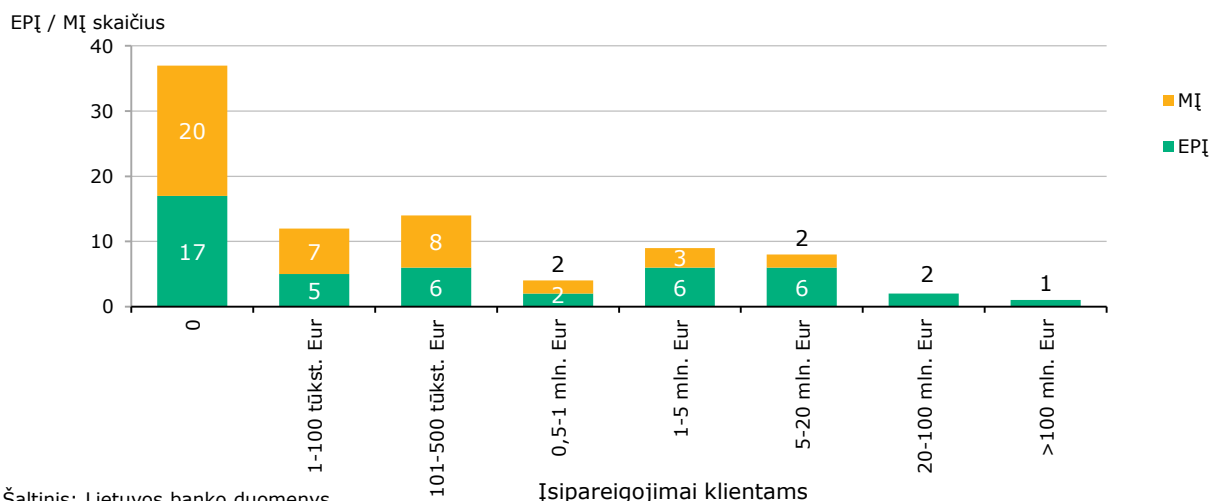
Indėlių draudimo įstatyme taip pat numatoma, kad draudimo įmoka mokama, laikant, kad visos depozitinėje sąskaitoje esančios lėšos priklauso vienam indėlininkui. Atsižvelgiant į EPI / MĮ turimų įsipareigojimų savo klientams sumas, kredito įstaigoje būtų laikoma didesnė nei 100 tūkst. Eur suma ir išmoka turėtų būti mokama už visą likutį arba reikšmingą jo dalį. Dėl to EPI / MĮ depozitinių sąskaitų atveju toks pat principas nebūtų proporcingas, palyginti su standartine situacija. Taigi, šiuo atveju draudimo įmoka turėtų būti apskaičiuojama kitaip, pvz., įmoka mokama nuo visos EPI / MĮ esančių lėšų sumos arba numatomas specialiai šiai situacijai tinkamas skaičiavimo būdas.

Draudimas, kai numatyta maksimali draudimo išmoka taikoma vienai EPI / MĮ, neatsižvelgiant į klientų skaičių

Kita alternatyva – numatyti, kad EPI / MĮ indėlis, kai jame laikomos klientų lėšos, įtraukiamos į indėlių draudimo sistemą, tačiau jis laikomas vienu indėliu. Tai reiškia, kad vienos EPI / MĮ sąskaita vienoje kredito įstaigoje draudžiama 100 tūkst. Eur suma. Siekiant nuoseklumo su indėlių draudimo koncepcija, ir šiuo atveju draudimo išmoka neturėtų būti mokama siekiant padengti lėšas, kurios nėra draudžiamos kredito įstaigų atveju. Šiuo atveju informacijos apie kiekvieną klientą pateikimas kredito įstaigai arba VĮ IID nėra aktualus, nes draudžiama viena suma, nepriklausomai nuo klientų skaičiaus.

Vertinant EPI / MĮ veiklą, 100 tūkst. Eur suma vienai įstaigai yra pakankamai nedidelė. 2018 m. pab. duomenimis, dalis EPI / MĮ neturėjo įsipareigojimų klientams už neapmokėtus elektroninius pinigus ir teikiamas mokėjimo paslaugas¹. 0,5 mln. Eur² arba mažesnę įsipareigojimą turėjo 11 EPI ir 15 MĮ. Taigi šioms įstaigoms, jeigu jos savo lėšas išskaidytų keliose kredito įstaigose, toks pakeitimas dėl draudimo būtų reikšmingai naudingas (žr. 2 pav.). Kitoms EPI / MĮ, nors pakeitimai būtų ir naudingi, tačiau nepadėtų išvengti nuostolių (pvz., turint kelis milijonus eurų klientų lėšų, kredito įstaigose paprastai bus laikomos didesnės nei 100 tūkst. Eur sumos).

2 pav. Lietuvos EPI / MĮ įsipareigojimų klientams pasiskirstymas pagal sumą (2018 m. pabaigoje)

¹ Įsipareigojimų klientams neturėjo tos EPI / MĮ, kurios dar nepradėjo veiklos arba kurių veiklos modelis toks, kad EPI / MĮ nelaiko iš klientų gautų lėšų, o iš karto jas perveda.

² 0,5 mln. Eur suma naudojama tik kaip orientacinė suma, kurią galima paskirstyti tarp kelių kredito įstaigų siekiant maksimalios apsaugos.

Numačius EPI / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, įtraukimą į indėlių draudimo sistemą, kredito įstaigoms atsirastų papildomų išlaidų (draudimo įmokų), dėl to tikėtina, kad tos išlaidos būtų perkeltos EPI / MĮ kaip atlyginimas už sąskaitos tvarkymą.

EPI / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, įtraukimas į indėlių draudimo sistemą

Privalumai	Trūkumai
Padidinama EPI / MĮ (kartu ir jų klientų) apsauga, įvykus kredito įstaigos bankrotui.	Įstatymų pakeitimai negaliojantys Lietuvoje veikiantiems užsienio bankų filialams.
Iš dalies išnaudojama jau esama indėlių draudimo sistema.	Jei draudimo išmoka būtų taikoma vienai EPI / MĮ, 100 tūkst. Eur suma vienai įstaigai yra pakankamai nedidelė. Dėl draudimo įmokų – papildomos išlaidos kredito įstaigoms, jos, tikėtina, bus perkeltos EPI / MĮ.

Klausimai

8. Ar, Jūsų vertinimu, EPI / MĮ klientų lėšos, laikomos kredito įstaigose, turėtų būti draudžiamos indėlių draudimu, kad įvykus kredito įstaigos bankrotui EPI / MĮ atgautų savo klientų lėšas?
9. Ar, Jūsų vertinimu, užtektų numatyti, kad draudimo suma galioja vienos EPI / MĮ atžvilgiu (o ne jos kiekvieno kliento atžvilgiu)?
10. Kokių dar, be minėtų, matote EPI / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, įtraukimo į indėlių draudimo sistemą privalumų ir trūkumų?
11. Kaip, Jūsų vertinimu, skirtingas indėlių draudimo režimas skirtingose valstybėse paveiktų EPI / MĮ pasirinkimą laikyti klientų lėšas Lietuvos kredito įstaigose, užsienio bankų filialuose arba kitų valstybių bankuose?

SPECIALUS KLIENTŲ LĖŠŲ SĄSKAITOS STATUSAS, ĮTVIRTINANT LĖŠŲ NELIEČIAMUMĄ (APSAUGĄ NUO PRARADIMO) BANKRUTAVUS KREDITO ĮSTAIGAI (PATIKĖJIMO INDĖLIS)

Galėtų būti nustatoma, kad kredito įstaigose laikomos EPI / MĮ klientų lėšos turi specialų statusą, t. y. laikomos patikėjimo indėliu:

- **EPI / MĮ lėšos kredito įstaigos sąskaitoje negali būti naudojamos kredito įstaigos veikloje;**
- **numatomi reikalavimai kredito įstaigoms dėl tokių lėšų apskaitos ir atskyrimo nuo savų lėšų;**
- **EPI / MĮ lėšos kredito įstaigos sąskaitoje neturi būti įtraukiamos į turta, iš kurio tenkinami kredito įstaigos kreditorių reikalavimai; kredito įstaigai bankrutavus, šios lėšos gražinamos EPI / MĮ.**

Civiliniame kodekse (toliau – CK) numatyta, kad tam tikrais atvejais skolininkas turi teisę įvykdyti piniginę prievolę sumokėdamas skolą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą. Bankroto atveju depozitinėje sąskaitoje esančios piniginės lėšos neištraukiamos į bankrutuojančio banko ar kitos kredito įstaigos turta, iš kurio tenkinami kreditorių reikalavimai. Kalbant apie EPI / MĮ klientų lėšų apsaugą, galima būtų numatyti analogišką nuostatą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) savo nutartyse yra pasisakęs, kad CK 6.56 str. 8 d. įtvirtinta depozitinė sąskaitose esančių lėšų apsauga savo esme reiškia, kad bankas ar kredito įstaiga negali disponuoti CK 6.56 str. 1 d. nurodytose depozitinėse sąskaitose esančiomis lėšomis, tačiau reikalavimų bankams, kad jie nedisponuotų tokiomis lėšomis, įstatymuose nėra nustatyta. Taip pat LAT keletą kartų savo

nutartyse yra pažymėjęs, kad depozitinė sąskaita, kuriai taikytinos specialios CK 6.56 str. 8 d. taisyklės, gali būti atidaryta remiantis tiek įstatymu, tiek ir sudaryta sutartimi (ji šalims turi įstatymo galią). Tačiau, kaip ir tuo atveju, kai sutartis yra sudaryta CK pagrindu, reikalavimų bankams, kad jie nedisponuotų tokiais lėšomis, įstatymuose nėra nustatyta ir todėl banko bankroto atveju tokios sutarties taikymas praktikoje galėtų būti problemiškas. Taigi, lūkestis, kad tokiose sąskaitose esančios lėšos išliks kliento nuosavybė ir bus jam bankroto atveju gražinamos nesilaikant kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės, gali būti nepateisintas.

Dėl to specialiam EPI / MĮ klientų lėšų kredito įstaigoje statusui įtvirtinti reikėtų pakeisti teisės aktus (Civilinį kodeksą), numatant, kad kredito įstaigos bankroto atveju sąskaitoje esančios EPI / MĮ iš klientų gautos lėšos neįtraukiamos į bankrutuojančios kredito įstaigos turta, iš kurio tenkinami kreditorių reikalavimai. Atitinkamai turėtų būti numatyti reikalavimai ir kredito įstaigoms. Arba kitaip – tai reiškia, kad reikėtų įtvirtinti patikėjimo indėlio sampratą ir nustatyti su tuo susijusias kredito įstaigų ir indėlio savininkų pareigas.

Pirmiausia, patikėjimo indėlio lėšos turėtų būti įtraukiamos į apskaitą atskirai nuo kitų kredito įstaigoje esančių indėlių. Siekiant užtikrinti apsaugoti lėšas nuo jų praradimo kredito įstaigos bankroto atveju, jos neturėtų būti naudojamos kredito įstaigos veikloje (t. y. skolinamos), taip pat laikomos atskirai ir saugiai. Laikymas kitoje kredito įstaigoje to neužtikrintų – lėšos kitoje įstaigoje taip pat turėtų turėti analogišką statusą, taigi – vėl laikomos dar kitoje įstaigoje. Atsižvelgiant į tai, logiškas pasirinkimas būtų, kad kredito įstaiga tokias lėšas laikytų Lietuvos banke.

Įgyvendinant šią priemonę, kredito įstaigos turėtų tam specialiai pasirengti: vykdyti nuolatinę EPI / MĮ sąskaitų stebėseną, kad nuolat užtikrintų (pvz., kiekvienos darbo dienos pabaigoje) reikiamos sumos atskyrimą ir pervedimą į atskirą sąskaitą. Kredito įstaiga, turėdama pareigą nustatyti specialų statusą bei laikyti jas Lietuvos banke ir negalėdama iš jų uždirbti, tačiau teikdama tos sąskaitos tvarkymo paslaugą, tikėtina, nustatys tokiai paslaugai atitinkamą kainą, kartu perkeldama neigiamas palūkanas.

Nustatyti reikalavimai galėtų tik Lietuvoje veikiančioms kredito įstaigoms, taigi EPI / MĮ nebūtų taikomos analogiškos nuostatos, jei jos lėšas laikytų kitos valstybės narės kredito įstaigoje. Kitas aspektas – negalime įvertinti, kaip tokios CK normos būtų taikomos užsienio banko, kuris turi filialą Lietuvoje, bankroto atveju, nes kiekvienos valstybės bankroto teisė ir kitas reguliavimas gali skirtis.

Specialus klientų lėšų sąskaitos statusas, įtvirtinant lėšų neliečiamumą (apsaugą nuo praradimo) bankrutavus kredito įstaigai (patikėjimo indėlis)

Privalumai	Trūkumai
Užtikrinama, kad bankrutavus kredito įstaigai EPI / MĮ nepraras joje laikomų iš klientų gautų lėšų.	Papildomi administraciniai reikalavimai kredito įstaigoms ir išlaidos techniniam įgyvendinimui, siekiant užtikrinti tinkamą lėšų atskyrimą. Neapibrėžtumas dėl nuostatų taikymo Lietuvoje veikiantiems užsienio bankų filialams.

Klausimai

- Ar, Jūsų vertinimu, reikalingas patikėjimo indėlio sampratos įtvirtinimas?
- Kokių dar, be minėtų, matote privalumų ir trūkumų, susijusių su patikėjimo indėlio sampratos įtvirtinimu?
- Kokie galimi kiti būdai užtikrinti, kad lėšos nebūtų naudojamos kredito įstaigos veikloje (ne tik atskiriant patikėjimo indėlių lėšas į atskirą sąskaitą Lietuvos banke)?
- Kokiems kitiems subjektams, be EPI / MĮ, būtų aktualus patikėjimo indėlio sampratos įtvirtinimas?

EPI / MI KLIENTŲ APSAUGOS DIDINIMO ALTERNATYVOS ES MASTU

Pirmiau aprašytos priemonės įgyvendinamos nacionaliniu mastu, todėl būtų paveiktos tik Lietuvos EPI / MI, o priemonių, susijusių su lėšų laikymu kredito įstaigose, atveju būtų poveikis tik tų EPI / MI atžvilgiu, kurios lėšas laiko Lietuvoje įsteigtose kredito įstaigose. Be to, nors aptartos priemonės didina EPI / MI klientų lėšų apsaugos užtikrinimo galimybių pasirinkimą, tačiau dėl konkrečios priemonės panaudojimo sprendžia pati EPI / MI. Tai gali reikšti, kad jei alternatyvos nėra labai patrauklios EPI / MI, jos gali jų nesirinkti ir lėšas laikyti užsienio kredito įstaigose. Jose EPI / MI klientų lėšos būtų (ne)apsaugotos pagal atitinkamos šalies teisę.

Siekiant užtikrinti EPI / MI klientų saugumą, prilyginant jį kredito įstaigose laikomų indėlių apsaugai, nacionalinių priemonių nepakanka. Dėl to verta inicijuoti diskusiją ES mastu dėl EPI / MI klientų apsaugos užtikrinimo.

Klausimai

16. Ar, Jūsų vertinimu, pasitikėjimui EPI / MI padidinti užtektų nacionalinių priemonių, orientuotų į EPI / MI apsaugą? Ar vis dėlto būtų efektyviau tai daryti ES mastu, o ne nacionalinėmis priemonėmis?

EPI / MI KLIENTŲ LĖŠŲ, LAIKOMŲ KREDITO ĮSTAIGOSE, PRILYGINIMAS APDRAUSTIESIEMS INDĖLIAMS PAGAL INDĖLIŲ DRAUDIMO REIKALAVIMUS

ES teisės aktuose numatoma, kad EPI / MI kredito įstaigose laikomos iš klientų gautos lėšos yra draudžiamos indėlių draudimu, kad bankrutavus kredito įstaigai EPI / MI atgautų savo klientų lėšas.

Mokėjimo paslaugų direktyvoje ir Elektroninių pinigų direktyvoje numatyta, kad EPI / MI klientų lėšas gali laikyti kredito įstaigose, tai užtikrina jų apsaugą EPI / MI bankroto atveju. Tačiau šiose direktyvose neregamentuojama, koks turėtų būti šių lėšų statusas bankrutavus kredito įstaigai. Šiose direktyvose laikoma, kad lėšų laikymas kredito įstaigose garantuoja jų apsaugą, EPI / MI turėtų atsakingai rinktis kredito įstaigas.

Direktyvoje dėl indėlių draudimo numatyta, kad finansų įstaigų indėliai nėra draudžiami indėlių draudimu, tačiau nėra aiškiai nurodyta, kaip turi būti traktuojamos finansų įstaigų saugomos kitų asmenų (klientų) lėšos. Dėl to skirtingose valstybėse galimas skirtingas traktavimas. Tai priklauso nuo bankroto teisės taikymo aspektų, taip pat Direktyvos dėl indėlių draudimo nuostatų interpretavimo.

Skirtingas traktavimas lemia, kad skirtingų valstybių kredito įstaigose laikomos klientų lėšos gali turėti skirtingą apsaugą. Skirtumai pasireiškia skirtingose valstybėse įsteigtų EPI / MI atžvilgiu (kai pasirenkama klientų lėšas laikyti savo valstybėje), taip pat ir EPI / MI, lėšas laikanti keliose valstybėse, skirtingų sąskaitų atžvilgiu. EPI / MI, priklausomai nuo veiklos modelio, neišvengiamai dalį lėšų laiko skirtingų valstybių kredito įstaigose. Pvz., platinant mokėjimo korteles, EPI / MI partneriai reikalauja turėti užstatą konkrečiame banke. Taip pat, jei vykdomi tarptautiniai mokėjimai ar mokėjimai užsienio valiuta, sklandžiai veiklai reikalingos lėšos ir užsienio bankuose. Užsienio kredito įstaigos taip pat gali pasiūlyti tiesiog geresnes sąskaitos administravimo sąlygas.

Pavyzdžiui, Liuksemburge, kaip ir Lietuvoje, draudimo išmokos už EPI / MI klientų lėšų sąskaitas bankrutuojančioje kredito įstaigoje nebūtų mokamos, EPI / MI klientų lėšų sąskaitos kredito įstaigose taip pat neturi specialaus jas apsaugančio statuso. Prancūzijoje EPI / MI klientų lėšoms, laikomoms kredito įstaigose, taikomas indėlių draudimas. Bankrutavus kredito įstaigai, EPI / MI atgautų klientų lėšų apsaugos sąskaitose laikomas lėšas, vertinant, kad kiekvienas EPI / MI klientas turi teisę į nustatytą maksimalią draudimo sumą.

Siekiant užtikrinti, kad EPĮ / MĮ klientai neprarastų savo lėšų dėl kredito įstaigos bankroto, būtų naudinga ES lygiu pakeisti teisės aktus ir nustatyti vienodas taisykles visose valstybėse. Nustačius, kad EPĮ / MĮ klientų lėšos, laikomos kredito įstaigose (kaip reikalaujama pagal šias įstaigas reguliuojančius teisės aktus), yra laikomos apdraustaisiais indėliais, būtų pasiektas aiškumas ir užtikrintumas, kad EPĮ / MĮ klientai nepraras savo lėšų dėl kitų įstaigų – kredito įstaigų – nemokumo. Taip pat tai suteiktų didesnę saugumą EPĮ / MĮ veiklai.

EPĮ / MĮ klientų lėšų, laikomų kredito įstaigose, prilyginimas apdraustiesiems indėliams pagal indėlių draudimo reikalavimus ES mastu

Privalumai	Trūkumai
EPĮ / MĮ būtų taikomos vienodos sąlygos dėl lėšų apsaugos, nepriklausomai nuo to, kurios valstybės kredito įstaigoje yra laikomos iš klientų gautos lėšos.	Pakeitimų ES mastu inicijavimas ir įgyvendinimas užtruktų.

Klausimai

- Ar, Jūsų vertinimu, ES teisės aktų pakeitimai, nustatant, kad visų valstybių kredito įstaigose laikomos EPĮ / MĮ klientų lėšos būtų prilygintos apdraustiesiems indėliams, padėtų padidinti EPĮ / MĮ ir jų klientų apsaugą? Ar šie pakeitimai padėtų užtikrinti didesnę pasitikėjimą EPĮ / MĮ sektoriumi?

MOKĖJIMŲ BANKO KONCEPCIJOS ĮTVIRTINIMAS

ES teisės aktuose numatoma mokėjimų banko koncepcija, kuri reiškia, kad įstaiga teikia tik mokėjimo paslaugas, tačiau gautos lėšos iš klientų, kaip ir kredito įstaigų atveju, yra draudžiamos indėlių draudimu.

EPĮ / MĮ klientų didžiausia apsauga būtų užtikrinta tuo atveju, jeigu lėšos, laikomos EPĮ / MĮ sąskaitose, būtų prilyginamos indėliams bankuose, t. y. jei klientų lėšų saugumas būtų užtikrintas per indėlių kompensavimo sistemą. Šiuo metu nėra tokios teisinės formos, kuri leistų įstaigai teikti vien tik mokėjimo paslaugas, o klientų lėšos, laikomos įstaigoje, būtų draudžiamos indėlių draudimu. Banko licencijos turėjimas numato ir tam tikras pareigas paslaugų teikėjui – jis privalo teikti kreditavimo paslaugas. Įstaigoms, norinčioms specializuotis mokėjimo paslaugų teikimo srityje, nėra patrauklu persikvalifikuoti į banką.

Dėl to svarstyтина ES mastu numatyti „siaurosios bankininkystės“, arba kitaip – „mokėjimų banko“ koncepcija. Tai reikštų, kad įstaiga teikia mokėjimo paslaugas ir gali priimti iš klientų lėšas į atidarytas sąskaitas. Klientų lėšos sąskaitose būtų draudžiamos indėlių draudimu (arba atskiru analogišku draudimu), už kurį įstaigos mokėtų draudimo įmoką. Įvykus draudžiamajam įvykiui – mokėjimų banko bankrotui, jo klientai, kaip ir kredito įstaigų atveju, atgautų lėšas, neviršijančias draudimo sumos. Tai apsaugotų gyventojus ir įmones nuo lėšų praradimo, nepriklausomai nuo to, kokia būtų mokėjimų banko nemokumo priežastis.

Tokie pakeitimai leistų įstaigoms, kurios turi reikšmingą klientų lėšų sumą, užtikrinti klientų lėšų saugumą ir kartu toliau teikti tik mokėjimo paslaugas.

Mokėjimų banko koncepcijos įtvirtinimas ES mastu

Privalumai	Trūkumai
Gyventojų ir įmonių lėšos, laikomos mokėjimų banke, būtų draudžiamos. Tai didintų pasitikėjimą šiais mokėjimo paslaugų teikėjais.	Pakeitimų ES mastu inicijavimas ir įgyvendinimas užtruktų.
Įstaigos, nenorinčios teikti kreditavimo paslaugų, turėtų galimybę teikti tik mokėjimo paslaugas ir suteikti klientų lėšoms tokias pat garantijas kaip ir bankai.	

Klausimai

18. Ar, Jūsų vertinimu, ES teisės aktų pakeitimai, numatantys mokėjimų banko koncepciją padėtų išspręsti klausimą dėl EPI / MĮ klientų lėšų apsaugos?
19. Kokių matote privalumų ir trūkumų, susijusių su mokėjimų banko koncepcijos įtvirtinimu?
20. Kokio poveikio tokie pakeitimai turėtų EPI / MĮ sektoriui?

Rizika prarasti lėšas bankrutavus kredito įstaigai mažinama, jei EPI / MĮ ima taikyti papildomas priemones. Kaip išdėstyta šiame konsultacijos dokumente, įgyvendinant bet kurią priemonę papildomos investicijos neišvengiamos – beveik visos siūlomos priemonės reikalauja papildomo pasirengimo ir investicijų, ir ne tik iš pačių EPI / MĮ. Dalis priemonių įgyvendinama pačių EPI / MĮ ir (arba) Lietuvos banko pastangomis. Kitoms įgyvendinti reikalingas politinis palaikymas, kadangi reikalingi teisės aktų pakeitimai (CK, Indėlių draudimo įstatymo) ir naujų funkcijų ir pareigų numatymas kitoms institucijoms (VĮ IID, kredito įstaigoms).

Nacionalinėmis priemonėmis galima pagerinti EPI / MĮ galimybes pasirinkti klientų lėšų apsaugos priemones ir apsaugoti nuo kredito įstaigų, kuriose laikomos klientų lėšos, bankroto poveikio. Tačiau norint užtikrinti, kad visi EPI / MĮ klientai turėtų vienodą lėšų apsaugos garantiją ir ji būtų tokia pati, kaip ir bankų indėlių atveju, reikalingi teisės aktų pakeitimai ES mastu, nacionalinėmis priemonėmis tokio tikslo pasiekti negalima.

Klausimai

21. Kuris (-ie) iš aptartų būdų, Jūsų vertinimu, būtų efektyviausias (-i)?
22. Ar, Jūsų vertinimu, yra dar kitokių būdų, kaip padidinti EPI / MĮ klientų lėšų apsaugą?
23. Jeigu turite, pateikite kitų komentarų šia tema.